

Om Kvægavlen i det nordvestlige Jylland.

I.

De Bilkaar, under hvilke den vestjydske Kvæggrace hidtil har dannet og udviklet sig.

Den vestjydske Kvæggrace, saaledes som den findes i Thy, Mors og Salling, har i en lang Aarrække fortrinsvis været anvendt til Studeopdræt og har derved efterhaanden naaet en vis Anseelse som Kjødkvæg. Den har indtil de seneste Aar forsvaret sig i Kampen mod fremmed Indblanding, saaledes at der af tidligere sporadisk Paaavirkning af Marskkvæg og vist ogsaa af Schweizerkvæg kun findes svage Spor tilbage, hvilke snart ville ganske forsvinde, fordi ethvert Dyr, der bærer synlig Tegns paa fremmed Hærfødsel af den Art, er ilde anseet baade af Opdrættere og Handelsmænd. Den blaaskimlede Farve, som af og til forekommer og sandsynligvis hidrører fra Marskkoen, er ikke yndet, og endnu mindre holder man af de mørkbrogede Dyr med sort Mule og sorte Sotter, hvilke have Ord for at være utrivelige og synlig ere af fremmed Hærfødsel. Naar der saaledes igennem en Aarrække med en sjelden Enstemmighed er arbejdet paa at fortrænge de sidste Spor af en ringe Indblanding af fremmed Blod, saa kan det nok for Tiden siges om den vestjydske Kvæggrace, at den saa godt som nogen er en

Landrace, udviklet i Overensstemmelse med de naturlige Forhold og saaledes baade kraftig, nøjsom og haardfør, med Anlæg, der stille den nærmere ved Rjød= end ved Mælkekvæget. Tyden var i lang Tid stolt af denne Kvægrace, betragtede den som noget saa fortrinligt, at den antoges at kunne konkurrere med en hvilkenfomhelst indført Race, hvilke Anstuelser ogsaa stadig hævdedes ved de Forhandlinger, der i tidligere Aaringer førtes om Kvægavlen baade i Landboforeningerne, ved Landmandsforsamlingerne og i den landøkonomiske Presse. I de sidste 10 Aar er imidlertid skeet et mærkeligt Omflag i Bedømmelsen af den jydsk Kvægrace. Allerede i lang Tid har Anglerkoen paa Sjællands Østkyst truet med at fortrænge den jydsk Mælkeko og virkelig paa mange Steder indtaget dens Plads, og i de senere Aar er Korthornsracen vandret fra Slesvigs Marsk opad Vestkysten for at konkurrere med det jydsk Rjødkvæg. De stadig stigende Kreaturpriser samt Udbredelsen af Kornfedning i Forbindelse med Nutidens forbedrede Kommunikationsmidler, har fremkaldt en stærk forøget Interesse for Kvægavlen og en betydelig forbedret Vinterfodring; men herved ere ogsaa Fordringerne til Kvægbestanden blevne større, Øjet er bleven stærket for Landracens Mangler, fordi denne ikke mere var istand til at yde tilfredsstillende Udbytte for den forbedrede Forpleining, som den i Almindelighed blev Gjenstand for.

Nu maa man dog herved særlig lægge Mærke til, at den vestjydsk Rjødrace opdrættedes og udvikledes under Forhold, der vare absolut ugunstige for Racens Udvikling og langt ugunstigere end Tilfældet var ved Opdrætningen af det jydsk Mælkekvæg. Det har i det nordvestlige Sjælland været Skik igjennem Mennefsalder og er det endnu, at Gaardens Stuebefætning omkiftes hvert Aar, ja ofte hvert halve Aar. Tillægget og Opdrættet fandt Sted paa de mindre Jordbrug, Studeskuden blev Gjenstand for Handel saa snart den var et Aar gammel, den blev fremdeles ved at skifte Ejer og Opholdssted mindst en Gang aarlig, og efterhaanden som den blev

ældre vandrede den fra de mindre Gaarde til de større og tilsidst afgik den i Herregaardsflokke 4 à 5 Aar gammel til Marsken for at fedes paa Græs eller, hvad der i de sidste Aar er bleven mere almindeligt end tidligere, den standsfedes i en Herregaardsstald for at kornfedes om Vinteren. Disse Opdrætningsforhold ere saa uheldige for Kreaturavlen, som vel tænkes kan, og det er næppe for meget sagt, naar det paastaes, at der under flige Forhold ikke kan ventes nogen væsentlig Fremgang af Landracen med Hensyn til de vigtigste Egenstaber, nemlig Konstanthed, Trivelighed, fuldige Former og hurtig Væxt. Det kan vel ikke nægtes, at den vestjydske Race er gaaet fremad, men den er paa ingen Maade gaaet fremad i samme Grad som dens Forplejning er bleven forbedret; de Gaarde, der gif foran med den stærk forbedrede Kvægfordring, samlede deres Besætninger af Dyr, hvis hele Fortid foraarstagede, at de vare for lidet modtagelige og skjønsumme for den gode Behandling, som de ikke fra Fødselen af vare vant til, og som de derfor ei heller kunde betale. Af denne Aarsag blev man misfornøjet med de Dyr, som man tidligere yndede saa godt, Øren blev aabnet for Indførelse af Korthornskvæg, der vel i Begyndelsen betragtedes med Mistillid af Mængden af Egnens Jordbrugere, men i Løbet af saa Aar paa Grund af deres store Trivelighed ved god Behandling har vunden en saadan Anseelse fremfor Landracen, at man vel kan sige, at det jydsk Kjødkvæg for Tiden bliver lige saa meget undervurderet, som det sikkert i tidligere Tider er bleven overvurderet.

Ved de Sammenligninger, der for Tiden kunne foretages mellem Opdræt af Korthornskvæg og jydsk Kvæg, bliver Landracen stillet aldeles i Skygge, og det kan ikke forundre, at med saadanne Vidnesbyrd for Øje vil den fremmede Race vinde Belyndere paa Landracens Beføstning; men man maa paa den anden Side ej heller glemme, at Sammenligningen er altfor uretfærdig mod det jydsk Kvæg, saalænge dette ikke tillægges og opdrættes i udsøgte Stammebesætninger af prøvede Tillægsdyr, svarende til Forholdet i Mejeridistrikterne, hvor mange

store Besætninger af jydsk Mælkekvæg remonteres med eget Tillæg, og svarende til Forholdet med den fremmede Race, der tillægges og opdrættes til Fedning paa Stedet uden at blive Gjenstand for Hændel.

Uden Hensyn til om den ene eller anden Race foretrækkes maa det nævnes som Grundbetingelsen for at udvikle og bevare en tilfredsstillende Race, at Omkiftningen af Besætningerne afløses af Selvtillæg paa prøvede Tillægsdyr samt eget Opdræt til Fedning.

Man kan ikke godt være Modstander af Korthornskvægets Indførelse paa de bedst drevne Gaarde, hvoraf der findes flere i det nordvestlige Jylland, som yde deres Besætninger en saa fortrinlig Røgt og Pleje, at Korthornskvæget kan staa sig vel derved; man kan ej heller finde det urigtigt, naar Studeholderne foretrække Halvblodsdyr til Opdræt og Fedning istedetfor rent jydsk Kreaturer og af denne Grund ere villige til at betale Halvblodskalve med meget høje Priser; til saadan Anvendelse maa det sikkert erkjendes, at Korthornskvæget er paa sin Plads og kan gjøre Nytte ogsaa hos os; men naar denne fremmede Race finder en saa almindelig Efterspørgsel, at den søges af Alle uden Hensyn til om den kan holdes tilfredsstillende eller ej, naar Opdrættet af Halvblodsdyr betragtes som noget absolut rigtigt under alle Forhold, og Halvblodsdyrene søges og anbefales ikke blot til Fedning men ogsaa til Tillægsdyr, naar paa denne Maade den hjemlige Races Væstaaen kommer i Fare, saa maa man erkjende, at Sagen bliver betænkelig, saa kan man, hvormeget man end ynder den fremmede Race, ikke afvise det Spørgsmaal: er der dog ikke visse Forholdsregler at iagttage, mens Tid er, og kan en uoverlagt, planløs Krydsning ikke ligesaa let blive til Skade for det Almene, som den velovervejede planmæssige Anvendelse af fremmedt Blod kan være til Nytte for den Enkelte, der følger et fast og heldigt Princip? Omdannelsen af en hel Egnskvægrace er i den Grad et Velfærdsspørgsmaal, at det kræver den grundigste Overvejelse og Undersøgelse, inden der gives Slip

paa Landracen, fordi et muligt Misgreb, der først opdages ad Aare, ikke mere er til at rette. Spørgsmaalet om Kvægavlen har i det landøkonomiske Selskabs Møder gjentagne Gange og under forskjellige Former været Gjenstand for Diskussion og har viist, at det fængsler Landmændenes Opmærksomhed i højeste Grad; man erkjender Nødvendigheden af Selvtillæg istedetfor den gamle Omstiftning af Besætningerne, men ved Siden af have Anstuelserne stedse mere og mere vendt sig til Fordel for Korthornsracen, og Forsvaret for den jydsk Landrace er bleven svagere og svagere. Imellem Landmændene indbyrdes er Kampen mellem de tvende Kvægracer dog stadig Gjenstand for Drøftelse og hører for denne Egnss Vedkommende til Tidens mest brændende landøkonomiske Spørgsmaal, men hvad enten man holder til den ene eller den anden Retning, er man dog enig i, at ethvert velmotiveret Indlæg, der kan tjene til at klare Anstuelserne i den foreliggende Belfærds sag, maa modtages med den varmeste Paastjønelse.

Som en saadan baade advarende og belærende Røst lyder medfølgende Foredrag af Professor Prosch, hvilket oprindeligt er foranlediget ved det Røre paa Kvægavlens Omraade, som har yttret sig igjennem de landøkonomiske Diskussionsmøder. Professor Prosch overværede nylig de forskjellige Dyrstuer i Thy for at blive kjendt med Landracens nuværende Standpunkt og imødefom ved denne Lejlighed et almindeligt Duffe fra Befolkningens Side, idet han efter Dyrstuerne's Afslutning i et udførligt Foredrag og for en meget talrig Forsamling udtalte sine Anstuelser om Sagen til Støtte for en fremtidig Konservering af den rene jydsk Race som Moderbesætning ved Siden af Produktionen af Halvblodsdyr af første Generation udelukkende til Fedning. Der kan ikke være Tvivl om, at Professor Prosch ved denne Lejlighed har talt et Ord i rette Tid; hans Indlæg i Sagen vil sikkert fremkalde en fortsat grundig Overvejelse og give Anledning til, at der hos enhver tænkende Landmand rejser sig mange Spørgsmaal, som nødvendigen maa paatrænge sig, naar det gjælder om at lægge en

fast Driftsplan for en Besætning. Hans Udtalelser fulgtes ogsaa med en spændt Opmærksomhed, der vidner om, at Landboerne nok ynde at lytte til den Vejledning, der kan ydes af indsigtfulde Fagmænd, som ved Videnskabens og det grundige Studiums Hjælp ere istand at behøve landøkonomiske Spørgsmaal fra et højere og friere Synspunkt, og det er at haabe, at den praktiske Jordbruger ogsaa under Udøvelsen af sin Gjærning vil stedse mere og mere søge og paaskjønne den Hjælp, som Videnskabens Repræsentanter kunne yde ved saamange Lejligheder og da fornemmelig hvor Principspørgsmaal staa paa Dagsordenen.

Profesor Prosch holdt senere Foredrag over samme Emne baade i Nykjøbing og Skive ifølge Indbydelse af Landboforeningerne paa Mors og Salling, og han har ifølge Opfordring velvillig tilstillet Undertegnede nedenstaaende Fællesreferat af disse Foredrag til Offentliggjørelse.

Rosvang, 24de August 1873.

N. P. J. Buus.

II.

Kan og bør der gøres noget for at bevare den stedegne Kvægrace, samtidig med at Korthorn mere og mere benyttes til Aul?

Mine Herrer! Naar jeg seer saa stor en Forsamling her at være tilstede, maa jeg først takke Dem for Deres venlige Indbydelse; thi naar jeg i en længere Række af Aar kun

enkelt Gange er traadt i nærmere Samkvem med Landmændene, saa har Grunden væsenligst været den, at jeg fra min tidligere Virksomhed i min nuværende Livsstilling mente at have høstet den Erfaring, at Landmændene kun nødtigt fandt dem i en mere indgribende Deltagelse fra Fagmændenes Side. Det er jo denne Ugunst, som det maa tilskrives, at Regjeringen ved at inddrage Landstutmesterposten har opgivet ikke blot en ledende Indflydelse paa den næstvigtigste (om ikke den vigtigste) af alle Landets Indtægtskilder, men endog saa givet Slip paa den blotte Udgang til at følge med dennes Udvikling og Omstiftelser. Hvis jeg derfor i et Møde som dette turde see et Bærjel om, at Landmændenes Mistillid til Fagkundskaben var i Færd med at svinde, vilde jeg have dobbelt Grund til Tilfredshed ved i Dag at samles med Dem.

Den Sag, som i Dag har samlet os her, er Spørgsmaalet om, hvor vidt der ikke under den stedse stigende Benyttelse af Korthorn til Avl kunde og burde gøres noget for at bevare den stedegne Kvægrace.

Det er just ikke noget usædvanligt i Husdyravlen, at man saaledes søger Raan hos en fremmed, mere udviklet Race. Det kan endog i og for sig paastaaes at være et godt og glædeligt Tegn; thi det er især hvor Landbruget skrider saa rasst frem, at den stedegne Husdyrace ikke kan holde Skridt med det, at Trangen til at søge fremmed Hjælp er mest levende.

Det maa nemlig erindres, at de stedegne Racer, som vi kalde Landracer, kun ere et ligefremt Udtryk for den Indflydelse, som Naturforholdene 3: Klima og Frugtbarhed stadigt gjøre gjældende, og ved Siden heraf (og ikke mindst) den, som Mennesket udøver gennem Røgt og Pleje. Landracen bliver saaledes ligesom et synligt Tegn paa, hvor vidt Landbruget er kommet; og naar Klimatet blot maa siges at være nogenlunde heldigt, — og som saadant maa det jo betragtes allevegne hos os —, saa bliver Landracen ligesom en Prøve paa, hvad Landbefolkningen duer til. Men hvad enten Landracen staaer højt eller lader meget tilbage at ønske, saa gives der nogle Egen-

staber, som den altid besidder, blot fordi den er Landrace og som saadan hjemmevant, og det er hvad vi kalde Haardforhed og Nøjsomhed, hvortil da ogsaa en tilfredsstillende Frugtbarhed slutter sig.

Men det vil af det her sagte ogsaa skjønnes, at det er ikke nok at være en Landrace for at have Krav paa at bevares; der gives Landracer, som staa saa langt tilbage, ere Tegnet paa et saa lavt Trin af Jordbrug, at de kun passe for et saadant, og derfor snart maa give Plads for bedre stillede Rabeognes Besætninger, saasnart Kulturen naaer disse forsømte eller affides Egne, og trækker dem med ind i sin Udviklingsstrøm. Saaledes har jo Anglerracen lidt efter lidt udbredt sig paa Øerne, og den gamle, saakaldte sjællandske, Landrace, som hørte hjemme i de af Høveriet kuede Landsogne, er bleven saa hurtig fortrængt af vort Lands bedre Kvægstammer, at jeg i de sidste 20 Aar, som omfatter min Virksomhedstid i Landbrugets Tjeneste, ikke har været istand til at sikre mig et eneste Individ. Men at den vestjydske Kvægstamme, Kvæget i Thy, Mors og Salling, ikke maa regnes med til de Racer, som med Rette ere gaaede, eller ere i Færd med at gaa, Rjødets Gang, derom ere vel alle enige, som her ere tilstede, selv Korthornets ivrigste Tilhængere ikke undtagne.

See vi et Dieblik hen til Husdyravlens nyeste Historie, saa maa det være aabenbart for os, at det, der nu er begyndt i disse Egne, ikke er andet end hvad man længe maa have ventet. Overalt hvor der lægges Vægt paa Frembringelse af Rjødtyr, vender man sig til England, og det ikke blot som til et Forbillede for at efterligne hvad det har gjort, men ogsaa for ad Aaansets Gjenvej at saa mere haandgribelig Del i, hvad det har skabt. Og Korthornet spiller for Kvægaavlens Bedkommende samme Rolle som Fuldblodet for Hesteavlens, eller snarere som Southdown- og Dishley-Faaret samt de forædlede Svineracer spille for de to mindre Husdyrarteres fremstridende Udvikling.

Det er ogsaa vist nok, at Korthornet maa siges at være en Triumf for den menneskelige Kunst paa Axlens Omraade. — Det vil være Dem alle bekendt, at Korthornet er dannet ud af en Malkestamme, nemlig af Yorkshirerkvæget, en Race, der i Form og Anlæg har staaet den nuværende hollandske meget nær, kun at den er rødbrøget, medens den hollandske er sortbrøget som det jydsk Kvæg. De tidligere Forsøg paa at danne en Fedestamme, der kunde afgive et Sideslykke til Dishleyracen blandt Faarene, vare anstillede med en Race, som stod Bjergkvæget meget nær, og det var ogsaa naturligt, at man til at begynde med troede at burde foretrække en Stamme, som allerede frembød en Del af de brede og kjødrige Former, som det var Opgaven at fremkalde og udvikle. Ikke desto mindre maa det erkjendes, at Colling, Skaberen af Korthornet, netop lagde stor Skarpsindighed for Dagen ved at vælge til sit Udgangspunkt en Malke race trods dennes mindre heldige Bygning; han gik nemlig ud fra, at intet andet Dyr tilegner og omdanner saa meget Næringsstof som en trivelig Malkeko, og at denne raske Stofdannelse maatte komme Bygningen til Gode, naar man gik ud paa at nære det unge Opdræt rigtigt stærkt. Det maa ogsaa siges, at Englænderne længe før nogen anden have vidst at lægge den rette Vægt paa Trivseligheden som den første og væsentligste Egenskab hos en Organisme, hvis egenlige Betydning dog er at være en Fordøielsesmaskine; i Henshold hertil have de altid tillagt Hudens Blødhed en afgjørende Betydning, og det hedder sig derfor ogsaa iblandt dem, at naar en Ko ikke er som Fløjls at føle paa, saa er det ikke værdt at spille et Blik paa den. Og blandt de Kvægstammer, der saaledes i lange Tidsrækker vare avlede med særligt Hensyn til Trivselighed, udsøgte Colling igjen den, der paa hans Tid nød størst Lov i denne Retning, nemlig Hertugen af Northhumberlands Besætning; fra denne fik han sine bedste Stambøyr, og derfor see vi ogsaa Navnene Duke (Hertug) og Duchess (Hertuginde) stadig at komme igjen blandt det rene afkom af Collings gamle Hjord.

Men de Midler, som Colling anvendte for saaledes at omdanne den smalle, høibenede og magre Malferace til det dybe, brede, flattede og lavbenede Kjøddyr, vi nu kjende under Navnet Korthorn, vare isøvrigt de samme, som Bakewell havde anvist for Fremkaldelsen af hans Dishley=Faar og for hans i sin Tid saa berømte langhornede Kvægrace. Det var en meget kraftig og rig Næring i Kalvens første Aar, som udgjorde Hovedmidlet; Kalven maatte patte saa længe den vilde, og var Moderen ikke rig nok paa Mælk, toges en anden Ko til Hjælp som Amme; Kalven var vistnok derved meget udsat for snarere at fedes end egenligt voxe, og det er ogsaa et af de Skar, paa hvilke Opdrættet ofte strander; men ved at give Kalven Udgang til fri Bevægelse saa meget den lyst, kommer den rige Næring dog som oftest Muskel- og Benudviklingen til Gode, og da det især er i Brede og Dybde af Bryst og Krop voxer i det første Aar, faaer Kalven allerede tidligt den for Korthornet ejendommelige Bygning. Men vedbliver Bæsten at skride ligesaa raft frem, naar det unge Dyr har naaet halvandet Aars Alderen eller derover, møder os let den anden store Vanskelighed ved Opdrættet, nemlig at Dyret (og især Hunddyret) bliver ufrugtbart. Derfor maa der til denne Tid ofte knappes ikke saa lidt af paa Ernæringen, just ikke i Mængde, thi Dyret maa ikke sulte, men i Beskaffenhed, saaledes at der anvendes dels en grovere, dels en slappere (mere sukkerrig) Næring end tidligere. Og nu er det saa, at Angraden og Lemmerne ere de Legemsdele, der fortsætte Bæsten længst; de vedblive at voxe, indtil Dyret er $3\frac{1}{2}$ à 4 Aar gammelt, medens Brystet og Kroppen har naaet sin Dybde og største Delen af sin Brede inden andet Aar er til Ende. Næres altsaa Dyret mindre rigeligt i det andet af de her nævnte Tidsrum, end i det første, vil Kroppens Længde og Benenes Høide komme til at staa tilbage, og De ville bemærke, m. H., at det ogsaa er et af Korthornets ejendommelige Bygningstræk, at være kort sluttet af Krop og lav af Ben; det danner saaledes netop Modfætningen til de lang-

ryggede og højbenede Former, vi kjende saa godt hos de Heste, der ere bleve knapt nærede i Plagealderen, for senere med det fulgte 3die Aar at „fedes“ til Markedet. Det synes, at den meget stærke Væxt i de første Aar i og for sig har den Virkning, at Venene og Ryggen tidligere holde op at voxe; men Virkningen er sikker, naar hertil kommer, at der knappes noget af paa Føden i det andet Tidsrum, og at Dyret samtidig bruges til Axl, — thi De vide jo alle, at det ved alle Fedracer er nødvendigt at begynde at avle tidligt, førend Kjønsvirksomheden er kvalt af Fedme.

Men det er ikke i Bygning alene, at Korthornet har sine Fortrin. Af lige saa stor eller større Betydning er den tidlige Modenhed, som kun er en naturlig Følge af den ved forsynlig og omhyggelig Pleje stedse videre udviklede Trivlighed, som det arvede fra sine Stamsfædre. Og da denne tidlige Modenhed ofte ved Krydsningen for en Del overføres paa Blandings-Afkommet, saa have vi ogsaa heri en Hovedgrund til, at Korthornet søges saa meget til Krydsning med andre Racer.

Men kan da det samme, der er udrettet med Yorkshirerkoen, ikke ogsaa gjøres med andre Racer? Jo ganske vist, og vi kunne endog saa paastaa, at det maa være Opgaven efterhaanden at nærme alt Kjødsvæg til Korthornets Mønsterform, paa samme Maade, som man Trin for Trin søger at omdanne de forskjellige Slags Landsaar til Lighed med Dishleyen. Det er ikke blot i England, hvor man har forbedret de forskjellige Bjergracer, — blandt hvilke jeg blot skal nævne Devon-, Hereford- og den sorte skotske kullede Race —, saaledes at de i Form næppe kunne siges at vige for Korthornet, men ogsaa i Frankrig og tildels i Tyskland se vi flere Racer saa fremstredne, at de allerede kunne siges dels at staa ved Siden af Korthornet dels at nærme sig det med stærke Skridt. Og da jeg ved Udstillingen i Paris i 1856 havde Lejlighed til at se flere af disse Racer ved Siden af det jydste Kvæg, da var det kjendeligt, at det jydste Kvæg ingenlunde stod tilbage i Byg-

ning og Trivelighed; men desværre har man i Mellemtiden ikke gjort sig saa megen Umage i Sylland for at udvikle og forbedre sin Kvægstamme, og det kan derfor heller ikke nægtes, at denne nu er overfløjet af sine tidligere Jevnlige. Dog viser paa den anden Side det, som er udrettet med de fremmede Racer, jeg har sigtet til (og fornemmelig da Fremgangen i den franske Charolais Race), at der ikke kræves noget meget langt Tidsrum eller mange Slægtsled for kjendeligt at vinde ind paa Korthornet i Form; og det er jo ogsaa netop udhævet ved den Tyr fra Mandrup, som tog Kongepremien i Kjøbenhavn, at den ret godt hævdede sin Stilling ved Siden af Korthornet, hvad Dybde og Brede og tildels Laarshylde angaaer, medens den staaer tilbage ved sin længere Krop, grovere Hoved og Ben, altsaa netop ved de Bygningstræk, som røbe, at Udviklingen ikke har været tilstrækkelig raft i det første Leveaar og især ikke i den allerførste Levetid. — Men jeg har udtrykkelig indskrænket mig til at udhæve Korthornets Form som det, der var naaet i forholdsvis kort Tid; thi det sthyldes Sandheden at sige, at den tidlige Modenhed, som er Korthornets ligesaa værdifulde (eller maaste endnu væsentligere) Egenskab, først naaes efter meget længere Tidsrum, og tilmed kun ved en Omhu i Plejen og en Opbydelse af alle Kunstens Hjælpemidler, som paa mange Steder næppe engang kunde gennemføres, eller dog kun kjøbes paa Bekostning af den Haardførhed og Frugtbarhed, der altid vil hævde de jevnere Landracer deres vigtige Rolle i Avlen.

Spørges der derfor, er det forsvarligt eller rigtigt at indføre Korthorn her til Lands og krydse vort jndiske Kvæg med det, da maa dette efter den store Erfaring, der allerede staaer til Raadighed, ganske vist besvares med Ja! Halvblodsaffømet efter Korthornstyre viser sig allevegne at voxe stærkere og at være tidligere modent; og det er indlysende, at naar man i 3 Aar kan naae ligesaa langt som ellers i 4, saa er det for

den Enkelte, og derigjennem ogsaa for Staten, en saadan Indtægts-Forøgelse, at der ikke tør kastes Brag paa den. Den Forhandling, som har samlet os her, kan derfor heller ikke have til Hensigt at fraraade eller vække Mistillid til et Opdræt, der paa en Maade kan siges at være en Forædling af et Raaproduct; men den skulde gaa ud paa at undersøge, om de mange og iøjefaldende Fordele, som Krydsningen fører med sig, dog ikke koste noget, om de ikke maa kjøbes med Ulemper og Farer, som i Tiden kunde blive farlige for Avlen, naar de ikke bleve imødegaaede og indskrænkede (om end ikke hævede) ved særlige Forholdsregler til den stedegne Races Bevarelse.

Det maa da strax siges, at naar den første (saakaldte enkelte) Krydsning her som ellers medfører saa store Fordele, saa skyldes dette ikke den ædle Race alene, men for en Broderpart ogsaa det andet, saa ofte oversete, Led i Krydsningen, nemlig den stedegne Race. At opdrætte rent Korthorn er en meget vanskelig Opgave, der kræver de bedste Opdrætteres fulde Dyrktighed, og man behøver blot at se hen til de uhyre Priser, som endnu trods Korthornets store Udbredelse betales for udmærkede Avlsdyr, for at maatte skjønne, at det dog ikke kan være Hvermands Sag at frembringe saadanne. Netop det, der har skaffet Korthornet sin fortrinlige Form og sin høje Grad af Trivelighed, den fremstjndede Udvikling nemlig, har ogsaa gjort Avlen meget usikker; de bedste Køer ville ofte ikke blive drægtige, og Kalven er altid kjælen at opdrætte, saa at langt flere mislykkede Tilfælde møde her end i enhver anden Avl. Men naar den stedegne Race fra sin Side giver Frugtbarhed, et lettere og mindre kjælent Opdræt, saa drager man først den fulde Nytte af Korthornets Fortrin. Det er mig en stor Hjælp, at jeg i dette Spørgsmaal kan vise Dem hen til Englands Exempel; det jeg ønsker at indstjærpe Dem, er kun, hvad Englænderne i Arrækker have øvet. Englænderne gjøre nemlig et meget udstrakt Brug af den enkelte Krydsning. De krydse saaledes meget almindeligt de ovennævnte fortrinlige Racer med Korthorn, efterksom de saaledes avlede Kvier og Stude blive

sværere og tidligere modne end i den stedegne Race, men tillige opdrættes lettere, ere mindre fjælne og tilmed yde bedre Kjød end det rene Korthorn; som oftest er saaledes den Stud eller Kvie, der tager første Præmie paa det londonste Fulemarked, en Blanding, oftest en Blanding af Korthorn med det fullede, forte, skotske Kvæg. Men Englænderne skjelne ogsaa meget omhyggeligt mellem Volsdyret og Slagtedyret (eller Brugsdyret i Almindelighed); de holde begge de Racers, af hvilke Blandingerne tages, rene for sig, og det vilde aldrig falde en Engländer ind at bruge et Halvblodsdyr til Vøl. Og dette sidste maa vi saameget mere atter og atter indstærpe, fordi denne Hovedregel i al fremskridende Vøl, kun at avle med rene Racers, altfor ofte overtrædes af dem, som ikke have haft Udgang til en mere udbredt Erfaring, end den, der falder indenfor den Enkeltes egen Virksomhedskreds; her i Landet er der yderligere Grund til altid at minde derom, som der selv ved de officielle Hingsteskuer saa saare ofte synes derimod, og Bedømmelsen af Volsdyr næsten altid anlægges efter de Regler, der vilde have deres Berettigelse paa et Marked.

Men desværre staa vi lige fra Begyndelsen af ikke paa saa sikkert et Standpunkt som Englænderne. Forend Krydsningen med Korthorn begyndte i England, vare de fleste stedegne Racers (og da fornemmelig de ovennævnte, Devon-, Hereford- og den fullede skotske Race) allerede bragte op til saa højt et Udviklingsstrin, at det kun gjaldt om at vedligeholde og fastholde dette; og den samme Erkjendelse af de stedegne Racers høje Værdi, ved hvilken de vare hjulplne i Vejret af dygtige og omsigtfulde Opdrættere, har heller ikke senere svigtet dem. Hvor man derimod, som hos os, søger den fremmede Race, ikke blot for at drage Nytte af dens særlige Anlæg (her fornemmelig den tidlige Modenhed), men ogsaa fordi man mener ad denne Gjenvej lettest og hurtigst at kunne indvinde, hvad det endnu storker den nationale Race paa med Hensyn til Bygning, dér er den indfødte Stamme kun altfor meget udsat for at komme til at staa i Stampe eller endog gaa

tilbage. De bedste og virksomste Opdrættere ville nemlig faare ofte være de første, der svigte Landracen for at kaste sig over Blandingsavlens; og det ikke blot fordi denne gjerne i Begyndelsen er mere indbringende, men ogsaa fordi den vækker mere Opmærksomhed i Befolkningen og kaster Nyhedens Glans over dem, der synes at bryde nye Vaner. Men herved vil det tillige ikke kunne undgaaes, at det bliver de bedste Hundyr, som først unddrages Landracen; og ikke alene vil den naturlige Følge heraf være, at ethvert Fremstridt gøres saa godt som umuligt, men tillige ville de gode Egenheder hos Blandingsafkommet, der i Virkeligheden stuldes Modrene, regnes den fremmede Race til Gode, og derved yderligere udbasune dens Roes. Ligeover for jydsk Landmænd behøver jeg i saa Henseende kun at henvise til den store indirekte Skade, som Fribedækningen ved de udstationerede Yorkshireringste i sin Tid voldte den jydsk Hestestamme; og denne Skade viser endnu stadig sine Virkninger, efter at den mere ligefremme allerede for en Del er hævet ved Blandingsdyrenes gradvise Fjernelse gennem Bortsalg og Uddoen.

Jeg stiller denne Fare for Landracen i Spidsen blandt de skadelige Følger, som Krydsningen kan antages at ville medføre, fordi jeg skjønner den at være ligesaa uundgaaelig som ubodelig, men den er dog ingenlunde den eneste.

Det er for lidt siden sagt, at Krydsningen af Korthornet med vort Landkvæg giver et godt og lønnende Afkom; men det gjælder dog kun under Forudsætning af, at denne Aøl er i kyndige Hænder, at den yder Opdrættet en ikke blot tilstrækkelig men rigelig Føde, og fornemmelig at der ikke findes nogen Afbrydelse Sted i den jævne Ernæring, selv om Aarstiderne nu og da skulde være ugunstige. Men disse Betingelser ville i Reglen kun kunne opfyldes af de mere velstaaende og forsynlige Landbrugere; i mindre Brugeres Hænder vil det næsten være uundgaaeligt, at Ernæringen kommer til at lide under Tryk af knappe Tider; og nu er det vel saa, at mange Blandinger næppe fortære mere end Landkvæget af samme

Alder, efter som deres større Trivselighed jo ikke vil sige andet, end at de drage mere Næring ud af samme Foder, end andre, men naar Foderet nu og da falder knapt, er det indlysende, at det Dyr, der voxer stærkest, maa lide mest derunder. En af de Maader, paa hvilken det, vi kalde Haardsørhed, viser sig hos Landracen, er netop den, at Landracen bedre modstaaer de i ustadige Klimater saa hyppigt mødende Afbrydelser i Ernæringen; den trykkes naturligtvis derunder, og maa i Mellemtiden tære paa sit eget Legeme, men den tager strax fat igjen, saa snart den onde Tid er ovre, og gjenvinder inden kort Tid det tabte; den forædlede Race derimod trykkes længe og vedvarende, og en enkelt Afbrydelse (eller Sygdom) kan ofte kjendes hele Livet igjennem. Det er sjældent, at man har saa god Lejlighed til at følge de indgribende Virkninger af den uregelmæssige Ernæring af Korthornsblandingen, som paa Udfibningspladsen i Kjøbenhavn. De Dage, paa hvilke de engelske Dampskibe lade Kvæg til Leith eller Newcastle, samles der Starer af Stude og Køer, dels fra Sjælland (og Døerne), men dels ogsaa fra Sverrig, hvor der paa flere store Gaarde findes meget og godt Korthorn, og hvor de mindre Jordbrugere ofte bruge Korthornstyre til deres Køer. Det vil da strax være kjendeligt, at Kvæget ordner sig saaledes efter dets Godhed, at de bedste ere Korthorn, de næstbedste ere jydsk især fra Vestjylland, saa komme de mange Udfættede af Angler-, Fjenske- og Lønder-Racer fra Mejerier og Brænderier, og endelig igjen Korthorn; og disse sidste staa ved deres opløbne og grovknoledede Bygning endda langt bag ud for alle de øvrige, saa at man ved alene at dømme efter dem vilde faa underlige Tanker om Korthornskrydsningen. Og nu maa det vel erindres, at ligeover for de saa større eller bedre drevne Gaarde findes der altid talrige, som enten paa Grund af mindre god Bestaffenhed eller mindre kyndig Ledelse eller fortrykte Ejendomsforhold kun vanskeligt følge med; og for disse vil Brugen af en fremmed Race, som staaer flere Trin foran den Pleje, de ville være i Stand til at yde, altid vise sig i høj Grad fordærve-

lig. Derfor blev det ogsaa udhævet af mig paa Landmands-
mødet i Kjøbenhavn 1869, at det vist nok var en Ære for de
svenske Gaarde, at kunne vise saa fortrinlige Samlinger af
fremmede Racer frem; men at der dog er større Fordele for-
bundet med det Forhold, der hidtil har været det herskende
hos os, og endnu er det overalt, hvor Mælkeridriften er den
Ære, omkring hvilken Agerbruget drejer sig, nemlig det at store
og smaa Gaarde søge deres Besætning af samme Rulde; thi
her vil ethvert Fremskridt i Avlen blive til Fordel for hele
Egnen, idet de smaa, som naturligt er, søge deres Avlsdyr hos
de store, men derimod har Erfaringen noksom viist, at enhver
Udstraaling fra de fremmede Racer kuer og ødelægger Land-
racen i dens Omkreds.

Men det vilde dog være en urigtig Opfattelse, naar man
vilde tro, at der heri kun skulde ligge en Henvendelse til de
bedre Stilledes Patriotisme; Landracens Tilbagegang paa de
mindre Ejendomme vilde snart ramme Opdrætterne af Kort-
hornsblandinger paa det føleligste, ved at berøve dem det Ved
i Krydsningen, hvis Egenstaber først gjør Avlen lønnende. Det
er en gammel Erfaring, at de første Krydsningsforsøg altid
falde ud over Forventning, og det er netop derved, at Frem-
gangsmaaden viser sig saa lokkende for Landmanden; men det
er ligesaa godtgjort ved talrige Erfaringer, at det ikke varer
længe, førend Forventningerne begynde at skuffes. Efter nogen
Tids Forløb nødes man nemlig til at tage til Takke med
mindre gode Hundyr af Landracen, og naar ogsaa disse glippe,
og ikke kunne erstattes ved Indførsel fra Naboejne, bliver det
fra tidligere Krydsninger hidrørende Blandingsaffom tilsidst
det eneste Materiale, Avlen kan raade over. Men naar dette
Trin er naaet, viser det sig ogsaa — om end ofte for sild —,
hvor meget man har overseet de gode Egenstaber, som Land-
racen bragte med til Blandingen. Bastarderne ere nemlig,
selv om de i Bygning og Anlæg næppe staa over den stedegne
Race, ligesaa fordringsfulde som den ædle Race; særligt ere
de næsten ligesaa modtagelige for de skadelige Virkninger af

enhver Uregelmæssighed eller Afbrudelse i Ernæringen, og de staa som Mødre og Ammer langt tilbage for den mis kjendte Landrace. Hvor Avlen er naaet saa vidt, er den saare mislig stillet; for at frembringe nogenlunde brugeligt Afkom af de raceløse Hundyr, som frembyde et broget Billed af Afvigelser i alle Retninger af Former og Anlæg, har man kun en stadig stigende Indførsel af fremmede Hundyr med stedse fastere Præg (og altsaa ogsaa stedse stigende Kostbarhed) at stole paa; og af et saadant Ufore er ingen Udvej, undtagen høist for de enkelte, som raade over saa gode Hjælpenidler, at de, uaffrækkede af midlertidige Tab, kunne omdanne deres Stamme til stedse mere at nærme sig, og tilsidst ligesom gaa op i den ædle Race. Men denne sidste gjennemførte Krydsning har ikke saa gode Forbilleder i Kvægvæden som i Faarevæden; det har taget saa lang Tid og voldt saa mange Skuffelser, at Forsøgene tidligere eller sildigere ere bleve opgivne, og det er ogsaa i Henhold hertil, at de saa, der have holdt ud med deres Forsøg i dette Slags Korthornsavl, have maattet søge deres sidste Tilflugt i Keenavlen. Paa Grund af den fordærlige Virkning, som Blandingsavlen saaledes medfører for Landracen, har man ogsaa med Rette sammenlignet den med en Roudrift; thi ogsaa den undergraver Fremtiden til Fordel for Øjeblikket. — Det er dog især Hesteavlens Historie, som yder væsentlige Bidrag til den rette Indsigt i dette Forhold. I Yorkshire begyndte man for et Hundredaar siden at anvende Fuldblod til Krydsning med Landhoppen, der har meget fælles med den jydsk Hoppe, kun at den er ikke lidet sværere, og denne Blanding vandt saa stort Bifald, at dens Avl snart udbredte sig meget stærkt; men efter en Mennefsalders Forløb blev det stedse vanskeligere at faa den saa højt vurderede Forening af den massive Form med Fuldblodets Liv og Lethed, thi Hopperne bleve stadig finere. I lang Tid søgte man (og søger endnu) at holde Liv i Avlen ved Indførsel af Hopper fra Flandern, Holland og andre Marsklande, ja selv fra Sylland ere de nu og da bleve hentede; men trods disse Udveje

kunde den ikke maale sig med den for en 30—40 Aar tilbage i Normandiet optagne Krydsning, thi der havde man rene Landhopper at hyde Fuldblodshesten. Den engelsk-normandiske Hest afløste saaledes Yorkshireracen i europæisk Anseelse, men kun for at gjennebløbe samme Bane; ogsaa den er nemlig i Aftagende, og af samme Grund; de rene Landhopper ere næsten ikke til at opdrive, og de blandede ere for fine og beheftede med alle de Fejl, der knytte sig til Misforholdet mellem Bygning og Temperament. Det er Muldhyravlens, som er det rette Mønster for Blandingsavlens; i den træder Naturen nemlig selv i Bejen for enhver Axl mellem Bastarder, eftersom de ere ufrugtbare; og det bliver saaledes der nødvendigt, hvad det var saa ønskeligt at efterligne i Blandingsavlens, at hver af de to sammenbragte Led vedligeholdes ren i sig selv.

Det turde derfor vel nok være paa sin Plads, m. H., allerde nu at tage under alvorlig Overvejelse, hvad der kan gjøres for at støtte den stedegne Race, saa at den skal være i Stand til at hævede sig i sin Kamp mod Korthornets Indtrængen. Den vigtigste Støtte maa den søge i Enkeltmands Interesse og i Opdrætternes Indsigt og Dydighed, men her kan kun den af Erfaringen udledte Dplysning paakaldes; noget kan der dog ogsaa gjøres fra Landbosforeningernes og det Offentliges Side, og det skulle vi et Øjeblik dvæle ved. Det er, saa vidt jeg veed, allerede gjældende Regel, at Præmierne ved Dyrstuerne forbeholdes den rene Landrace, og dette maa siges at være fuldkomment retfærdigt. Krydsningen har ingen Berettigelse, naar den ikke lønner sig, men saa er der heller ikke nogen Grund til fra det Offentliges Side yderligere at vise Anerkjendelse, saa meget mere, som Avlsdyr, der udgaa fra saadan Krydsning, jo kun ere til Skade for Landracen. Men derimod kan det nok siges, at den, der fremstiller gode Avlsdyr af Egnens Race, ikke blot gavner sig selv, men hele Egnens

Avl, og det er derfor i sin Orden, at Egnen ogsaa anerkjender dette ved særlig Vres- eller Pengebelønning. — Hvor vidt det er hensigtsmæssigt at virke for Landavlens Fremme ved Indkjøb og Udstilling af Tyre, derom tør jeg ikke have nogen Mening, da det i saa høj Grad afhænger af det, der er særligt for hver enkelt Egn; men jeg skal for Fuldstændigheds Skyld dog antyde det. Men i een Henseende er der saare meget at gjøre, og det er at arbejde hen til at hæve noget af den Usikkerhed, der altid hefter ved Brugen af Avlsdyr af ukjendt Herkomst; og dette skulde da nærmest ske ved Udarbejdelsen af en Stambog, i hvilken Herkomsten kunde forfølges tilbage gennem flere Slægtsled. Jeg har mange Gange, og ligeledes paa denne Rejse, haft Lejlighed til at se, hvor uheldigt Opdrætteren er stillet, naar han nødes til at bruge Avlsdyr, om hvilke han ikke veed andet, end hvad han kan skjønne af Bygningen; selv om Tyren synes at passe for Køerne, sees Afkommet dog at spille i alle Retninger, ikke blot afvigende i Enkeltheder af Bygning, men endog saaledes, at Anlægget snart gaaer i Retning af Malkeevne, snart modsat. Ogsaa dette bliver jo en Fare mere for Landracen; thi ved at vende sig til de mere udviklede Stammer, ikke blot til de egentlig ædle, men selv til saadanne som Anglerracen, er Opdrætteren ganske anderledes betrygget mod disse Skuffelser. Jeg kan derfor ikke noksom indstærpe Landboforeningerne, hvor patriotisk en Gjerning de vilde øve ved at søge saadanne Stambøger bragte tilveje; jeg veed meget godt, at det er et meget omstændeligt og besværligt Arbejde, men der gives ingen anden, der som Landboforeningerne kunne raade over det nødvendige Stof, og det er saa godt som umuligt at gjøre noget alvorligt for Racens Vedligeholdelse, end sige Udvikling, naar et saadant Hjælpemiddel ikke er ved Haanden. Det maa paa den anden Side heller ikke glemmes, at det ifær er det første Arbejde, der volder særligt Besvær, senere falder Indtegningen af de indførte Avlsdyrs Afkom ganske anderledes let.

Til Slutning maa jeg endnu takke Dem, m. H., for den Opmærksomhed, med hvilken De have hørt mig, og skulde det glæde mig, om jeg deri turde se et Tegn paa, at vi stemme overens i Erkjendelse af, at vi i vor jydskke Kvægstamme besidde en Nationalskat, som det vilde være høist beklageligt, om det skulde kunne lægges vor Tid til Last at have forsømt eller endog ladet gaa til Grunde.

B. Profch.
